HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ריבב"ן

מתני' מעות שנמצאו בין שופר שקלים לשופר נדבה. הולכין אחר הקרוב בין להקל בין להחמיר: **מחלה על מחלה יפלו לנדבה.** לנדבה חמורה דכולה עולה אבל שקלים שייכין קולי קדושתייהו דניתנין לחומת העיר ומגדלותיה: **לנוב.** חמירא לנובה היא עצמה קריבה אבל עצים הן מכשירי קרבן: **בין קינין לגוזלי עולה יפלו לגוזלי עולה.** סתמן כרבנן דקינני חובה הן ואחד לעולה וא' לחטאת וחטאת הבשר נאכל לכהנים ומיד שיש לו שעת היתר לכהנים אין בו מעילה והעולה כליל וחמירא טפי: **בין חולין למעשר שני.** לאו במקדש עסקינן אלא אם היו שני לצורכי מעות בתיבתו מחלה למחלה יפלו למע"ש ואוכלם פירושים כגון שנשתמש בהן כאחד דאי לא הוה אזלינן בתר בתרא כדמוכח בפסחים בפ"ק (דף ז.): **מתני' מעות שנמצאו לפני סוחרי בהמה בירושלים לעולם מעשר שני.** לפי שרוב מעות מעשר שני לשלמים אזלא דאחמיר שם שם כתיב הכא ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך ותירושך וגו' עד ואכלת שם וגו' והתם [כתיב] וזבחת שלמים ואכלת שם [דברים כז] לא שאינו רשאי לאוכלן בעורות חולין כלל אפילו בירושלים דאפילו בהתפסה לשלמים לא תפסי דאמרינן בפרק התודה א"ר אמי המתפיס מעות מעשר לשלמים לא קנו שלמים ואם רצה ליקח בהן חטין או דבר אחר רשאי ותניא התם הלוקח חיה לזבחי שלמים ובהמה לבשר תאוה לא יצא העור לאוכלן כגון שלקחה ממעות מעשר שני ומפרש דאפילו העור שיבו בעורות ללאת העור לאוכלן כשאר שלמים שהעור לאוכלן ואפילו של מע"ש דאמרינן בעירובין פ"ג בבקר מלמד שלוקחין בקר אגב עורו דפשיטא שהעור חולין גמור: **ובהר הבית חולין.** ירושלמי אמר רבא בר חייא בשם ר' יוחנן חזקה שאין כהן מוציא מעות מן הלשכה עד שמתחללת על הבהמה: **[ובירושלים בשאר כל ימות השנה חולין ובשעת הרגל מעשר.** מפרש בפסחים פ"ק אמר רב שמעיה בר זירא מ"ט הואיל ושוקי ירושלים עשויין להתכבד בכל יום וקמאי קמאי אזלו להו: מתני' דלא כר' יוסי דתניא [תוספתא פ"ג] א"ר יוסי אלו דברי בית שמאי אבל ב"ה אומרים לעולם מעשר חוץ מהגמלאין בהר הבית בשאר ימות השנה שהן חולין: **מתני' אבנין עוולות.** ולווקא שמנותחין כמפורש בסמ' יומא פ"ג ומחיכות חטאות וה"ה דאיכא לספוקי בשאר אבל חטאת שכיחא עופי מ"מ אכילתן שוה ליום ולילה ולוקא בעזרה איכא לספוקי בחטאת אבל בירושלים לא דאיכא נאכלת חוץ לעזרה בירושלים בין אבנין בין תחיכות זבחי שלמים ובמעשר בהמה ומידי דשכיחא נקט: **זה וזה תעובר לורמו וילא לבית השרפה.** ירושלמי אמר ר' יוסי יאות לאוכלו אי את יכול שמא נתקלקלה לורמו פי' שמא הוא עותר לשורפו אי את יכול שמא לא נתקלקלה לורמו כלומר שמא עדיין לא בא לידי עותר לפוס כן צריך מימר תעובר למחר ויצא לבית השרפה ולזבחי שלמים צריך אתה לפרש תעובר לורמו עד יום ג' שמא היום נשחט ואינו עותר עד יום ג' לשחיטתו: **מתני' אבנין נגלות.** והאוכלן לוקה לפי שנתגלה השליכה אבנין: **תחיכות מוחרות.** ירושלמי תחיכות מותרות לא ממש מותרות אלא מותרות משום גזילה

תני דבי ר' ישמעאל נדבה אחת דכתיב [1] ויאמר[6] המלך ויעשו ארון אחד ויתנהו בהיכל בית ה' [2] ויקב חור בדלתו והא דכתיב ויאמר המלך ויעשו ארון אחד ויתנהו בשער בית ה' חוצה אמר רב חונא מפני הטמאים ר"ח בשם ר' יוסף (על שם) [3] אך לא יעשה בית ה' ספות כסף מזמרות וגו':

הדרן עלך פרק י"ג שופרות

הלכה א מתני' [א]מעות שנמצאו בין השקלים לנדבה קרוב לשקלים יפלו

לשקלים לנדבה יפלו לנדבה מחצה למחצה יפלו לנדבה [ב]בין עצים ללבונה קרוב לעצים יפלו לעצים ללבונה יפלו ללבונה מחצה למחצה יפלו ללבונה בין קינין לגוזלי עולה קרוב לקנין יפלו (א)לקינין קרוב לגוזלי עולה יפלו לגוזלי עולה מחצה למחצה יפלו לגוזלי עולה [ג]בין חולין למעשר שני קרוב לחולין יפלו לחולין למעשר שני יפלו למעשר שני מחצה למחצה יפלו למעשר שני זה הכלל הולכין אחר הקרוב להקל מחצה למחצה להחמיר: **גמ'** לא הוצרכה דלא בין שקלים לקינים ר' אבון בשם ר' פנחס (ב)במין בוכלייאר היו עשוין מחצה למחצה יפלו לנדבה [א](לא צורכה דלא מחצה למחצה יפלו לשקלים) אית דבעי מימר שמא יפלו לשירי הלשכה אית דבעי מימר מחצה למחצה כמי שמת א"ר[3] יסא עד דאנא תמן שמעית קל רב יהודה שאל לשמואל [ד]הפריש שקלו ומת אמר ליה יפלו לנדבה (מותר) עשירית האיפה שלו רבי יוחנן אמר [ה]יולימם לים המלח רבי לעזר אמר יפלו לנדבה וקשיא ויש חטאת קריבה עולה [ו]חזקיה (אחי) בשם רבי שמעון בן לקיש תנאי בית דין הוא על המותרות שיקרבו עולות האשה הזאת במה היא מתכפרת אמר[7] ר' יצחק [ז] תנאי ב"ד הוא [ח]המספק את הקינין הוא מספק את [ב]הפסולות לא צורכה [ג]דלא בין קטורת לעצים ללבונה לזהב לכפורת ותניתה בסופה זה הכלל הולכין אחר הקרוב מחצה למחצה להחמיר:

הלכה ב מתני' [ד]מעות[ה] שנמצאו לפני סוחרי בהמה לעולם מעשר ובהר

הבית חולין (ג) [ו]בירושלם בשאר כל ימות השנה חולין ובשעת הרגל הכל מעשר [ז]בשר שנמצא בעזרה איברים עולות וחתיכות חטאות ובירושלם זבחי שלמים זה וזה תעובר צורתו ויצא לבית השריפה נמצא[ו] בגבולין איברים גבילות וחתיכות מותרות ובשעת

ברגל שרוב מעות שביד בני אדם אז הן של מעשר אפ"ה הוי חולין דאזלינן בתר רובא דשמא ואימור מקמי רגל נפיל: **בירושלם.** אלא בשוק הבהמות: **בשעת הרגל הכל מעשר.** ולא אזלינן בתר רוב שמא לפי שאוקי ירושלם עשוי להתכבד בכל יום ואי' נפל מקודם כבר נמצאו אבל הר הבית לא היה עשוי להתכבד לפי שהוא גבוה והרוח מכבד ומסיר כל הסתם וגם אין אדם רשאי ליכנס לשם בתנכ שבדרגיו לפיכך אין תבן מצוי שם: **איברים עולות.** כיון שמנותח כדרך הנתות המפורש בעולות בידוע שהן של עולות: **וחתיכות חטאות.** לאין אוכלין בעזרה אלא חטאות ואשמות: **בירושלם וזבחי שלמים.** דרוב בשר הנאכל בירושלם הוי שלמים: **זה וזה.** בין שנמצא בעזרה בין שנמצא בירושלים תעובר צורתן לפי שבפסל בהיסח הדעת אסורין בהיסלה ואין לזלזל בהן ולשרפן עד שיפסלו בודאי הלכך טעונין עיבור צורה והיינו שיפסלו בנותר ועבור צורה דשלמים עד

יום השלישי: **נמצאו בגבולין.** בערי ישראל: **איברים גבילות.** שכן דרך שחוטכין הגבילות לאיברים ומשליכן ברחובות שיאכלוהו הכלבים: **חתיכות מוחרין.** שאין דרך לחתוך

תקלין חדתין

רשב"ג ב' נדבות היו ובד"ה מיירי נדבה אחרת היה לא לבד"ה ולריש את שאר הכסף היינו נדבה אחרת ומנלכים דבד"ה הוה: **נדבה אחת מאי כללותם.** כלומר הך קרא דהכללותם דכתיב ביה ויעשהו כלים לבית ה': **נאחר שסותיהו.** ולריש שאר הכסף המותר ממה שנבנו לבדק הבית עשו כלי שרת דלבד ב"ד מתנה עליהן והוא כאוקימתא דבבלי שם: **וקשיא על דר"י.** דאמר נדבה אחת: **בשעה בית ה' חולה.** משמע דאי חלוטות היו אחד עמם בתוך ואחד בפנים אלא דשני נדבות היו: ומשני דלעולם ג' היתה והשני היה מפני הטמאים שלא יסורין ליכנס ולכן נתנו להתמון חולה שיתנו שם: הדרן עלך שלשה עשר שופרות

מתני' מעות שנמצאו כו': **יפלו לשקלים.** דנחר קרוב אזלינן: **לנדבה.** מפרש בגמרא: **לנוב.** לבונה עצמה קרבן ועצים מכשירי קרבן: **גמ'** לא לריכה דלא כו'. קושיא היא דפרק וכי לא היה צריך למיתני בין שקלים לקינין שהיו שמוכין זה לזה כדתנן בפ"ו מתני' ה' ושופר נדבה היה בסוף: **קוביים.** משני דבעיגול היו נתונים והיו השקלים שמוכים לנדבה מלד ה': **ה"ג מחלה על מחלה יפלו לנדבה אים כו' שמא יפלו לשירי הלכה.** שמשם לוקחים לחומת העיר ולא לקרבן ולכן יפלו לנדבה שיבואו ממנה קין המזבח עולות: **כמי שמת.** כמי שהפרים שקלו ומת לאף זה הוא אלא בעולים כמו מת ונמת דינן דיפלו לנדבה כדאמר בסמוך: **הפריש שקלו כו'.** פרישא בפרק ב': **וקשיא יש חטאת** כו'. אגמרא בין קינין לגוזלי עולה פריך דקתני במתני' יפלו לגוזלי עולה והא בקינין הוי אחד חטאת כו': **ה"ג תנאי ב"ד על המותרות.** דבלבד שיהא לבדיאם לידי קינין הוי ליה כמותר חטאת דתנן בפ"ב ומותר הנדבה והן עולות לקין המזבח: אם כן דתנאי ב"ד שיקרבו עולות לבד ולא יבא זאת לחטאת במה מתכפרת שלריכה ל' לכפרה והוא החטאת וכאן לא יקריבו אלא עולות שאינן לכפרה דלריכה דקרוב לגוזלי עולה ניחא כיון דמדלוריייתא אזלינן בתר קרוב אבל אין בין שאין בין כל הכא דאתמרינן משום חומרא דפסיקא אל לא אתכבר בחטאת: **ה"ג המספק את הקינין** מספק את הפסולות ואת האונדות ואם כן בכהאי גונא יפסיק המספק להקריב חטאת לכפרתה: **ה"ג לא לריכא דלא בין קינין כו'.** וכי לא היה לריך למיתני בין קינין לעצים וכן בין לבונה לזהב דתשיב במתני' דשופרות לעיל ומשני תניא זה הכלל דכלל מה דשייר והא דתני בין מעשר לאמטעינן דל"ד בשופרות אלא ה"ג בעלמא ובאלו השלשה דתשיב קמ"ל דאמר בגמרא אית דבעי מימר כדאמר בסמוך אם כן אמר לא יעשה בית ה' בעלמא דאי לא הוה אלא הנך בין לבונה לזהב ובין קינין לגוזלי עולה סברא דתנאי ב"ד ולכן פריש הני: **מתני' מעות שנמצאו** כו'. רוב חולבי בשר בירושלים כל הבנה ממעות מעשר שני לפי שלא היו מספיקין לאכול כל מעות מעשר שני שלהן בגבול ומתנין אותן לבני העיר בטוחה ומעיקר אכילת מעות מעשר שלמים היו מביאים לבקר"ל במנחות פרק ב' והלכך לוקחין מהן בהמות בכל זמן שיש לו מעות מעשר אינו מוציא מעות חולין ואע"ג דאיכא למימר שמא מיד המוכר נפלו ומעות חולין הן ספק איסורא לחומרא ה"מ משום לוקחין הוו רובא דבמה ל"ש עומדין על בהמה אחת לקנות: **בשר הבית.** לעולם חולין ואפילו בשעת הרגל שיש מעות מעשר מרובין בירושלים ממעות חולין לא מספקינן הוא מעשר דאזלינן בתר רובא דשמא ואמרינן לאו אחידא נפול אלא קודש הרגל: **ובירושלים.** בשאר ימות השנה חולין דרוב מעות העיר חולין ובשעת הרגל מעשר כדמפרש טעמא בפסחים (ז' ח')

מסורת הש"ס

ה) ל"ה ערבוב מקרעות יש כאן כי ריש דקרא ויאמר המלך ויעשו ארון ל' וגו' הוא בד"ה ב' כ"ד וסיפא דקרא ויקב חור בדלתו הוא במלכים ב יב, **ב)** לעיל פ"ב הל"ד וש"ב, **ג)** רבי, **ד)** לקמן הל"ג, **ה)** ב"מ כו ו פסחים ז ח, **ו)** חולין לה ח.

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פרק ג משקלים הל"ד:
ב ב מיי' שם הלכה ו:
ג ג מיי' פ"ו ממעשר שני הלכה יב:
ד ד מיי' פרק ג משקלים הל"ב:
ה ה מיי' פרק ה מפסה"מ הל"מ:
ו ו מיי' פ"ז מבלי המקדש הל"ט:
ז ז מיי' פ"ו ממעשר שני הלכה י:
ח ח מיי' שם הל"ט:
ט ט מיי' פרק י"ט מפסה"מ הל"ד:

נוסחת הבבלי

(א) לקינין לגוזלי כו': **(ב)** כמין קוביליים כו' יפלו לשקלים קנים כו' שמת (אביה) ה"ל אפי כו' ומת מהו ה"ל כו' עולה רבי חזקי' אמר בשם ר"ל תנאי ב"ד כו' עולות אם כן האמה כו': **(ג)** בירושלים בשעת הרגל מעשר ובשאר כל ימו' השנה חולין:

הגהות הגר"א

(א) הסורה המגבת כאן ל"ג לה ועיין בת"ס שהאריך מאוד והביא לחי' נגד בעל ק"ע דל"ג לה: **(ב)** ל"ל את הפסולות ואת האונדות: **(ג)** ה"ג ל"ל דלא בין קינין לעצים בין לבונה לזהב לכפורת כל"ל:

ציון ירושלים

משמרות ועי' יומות דף ק"ו רש"י שם ד"ה כל שבתא שאם בתי אבות אבל בגמ' שם משמע דגם בשבת היה שמנה דוק ותשכח אבל מלאתי מנחות דק"ז ע"ב שמבואר ג"כ דלא היה רק שאם בתי אבות ומשובה בלתי בדברי גאונך ואכ"מ: תנאי ב"ד הוא המספק את הקינין המספק את הפסולות. עש"ך מ"מ

גליון הש"ס

[א] עיין ק"ע אמנם ברע"כ כתב בשם הירושלמי דבית דין הממונים על הקנין לוקחין משל צבור כפי אותן מעות שנמצאו ומקנין אותן לבעל המעות וכו' ע"ש נראה שהיה לו גרסא אחרת כאן ובאמת שלפי מה דקי"ל כר"י דהמספק את הקנין מספק את הפסולות שהרי הרע"ב אומר כן לקנן מ"ז קשה אמאי כתב כאן דבא משל צבור ונראה דיין דטעמו דר"י משום דאינו מקבל מעותיו עד שיהא המזבח מלא כמ"ש הרע"ב שם פ"ב זה דוקא בנפסלו כאן במע"מ דיקרבו הקינין לגוזלי עולה יש כאן ריעוי מזבח אם כן אמאי יפסיד המספק את הקנין ומע"ה תקנו דבא משל צבור ודוק:

תורה אור השלם

1. וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ וַיַּעֲשׂוּ אָרוֹן אֶחָד וַיִּתְּנֻהוּ בְּשַׁעַר בֵּית יְיָ חוּצָה:
דברי הימים ב כד ח
2. וַיִּקַּח יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן אָרוֹן אֶחָד וַיִּקֹּב חֹר בְּדַלְתּוֹ וַיִּתֵּן אֹתוֹ אֶצֶל הַמִּזְבֵּחַ מִיָּמִין בְּבוֹא אִישׁ בֵּית יְיָ וְנָתְנוּ שָׁמָּה הַכֹּהֲנִים שֹׁמְרֵי הַסַּף אֶת כֶּסֶף הַמּוּבָא בֵּית יְיָ:
מלכים ב יב י
3. אַךְ לֹא יֵעָשֶׂה בֵּית יְיָ סִפּוֹת כֶּסֶף מִזְרָקוֹת מִזְּרָקוֹת וּמִצְּצֹרוֹת כָּל כְּלִי זָהָב וּכְלִי כָסֶף מִן הַכֶּסֶף הַמּוּבָא בֵּית יְיָ:
מלכים ב יב יד